

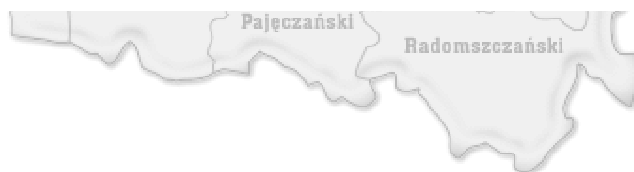

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego

ANALIZA ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUKTURY WSPIERANIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I INNOWACJI

Raport z badań – wersja robocza

JAN MERTL
ŁUKASZ GORZKIEWICZ

Łódź, 2004

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. CZĘŚĆ TEORETYCZNA: INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ - OTOCZENIE BIZNESU.	4
2.1. POJĘCIE INSTYTUCJI NON-PROFIT	4
2.2. KRAJOWY SYSTEM WSPARCIA	6
2.2.1. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	8
2.2.2. Regionalne Instytucje Finansujące	8
2.2.3. Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw	9
2.3. INKUBATOR PRZEDSIĘBIORCZOŚCI JAKO INSTYTUCJA WSPIERAJĄCA ROZWÓJ MSP .	11
2.4. CELE I ZADANIA FUNDUSZY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (FRP)	13
2.5. CENTRA TRANSFERU TECHNOLOGII I INNOWACJI	15
2.6. ORGANIZACJE SKUPIAJĄCE PRZEDSIĘBIORCÓW	16
3. CZĘŚĆ PRAKTYCZNA	18
3.1. CEL BADAŃ	18
3.2. OPIS REALIZOWANYCH ZADAŃ	18
3.3. METODOLOGIA	19
3.4. ORGANIZACJA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU	20
3.5. WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ	21
3.5.1. Charakterystyka podmiotów	21
3.5.2. Rodzaje świadczonych usług	22
3.5.3. Terytorialny obszar działalności	23
3.5.4. Charakterystyka klientów - odbiorców usług	23
3.5.5. Zatrudnienie	24
3.5.6. Przygotowanie do nowych działań związanych z integracją europejską	24
3.5.7. Ocena form wspierania innowacji i technologii w przedsiębiorstwach	25
3.5.8. Podejmowanie działań mających na celu wspieranie poziomu innowacyjnego przedsiębiorstw - klientów	26
3.5.9. Finansowanie wspierania transferu technologii i innowacji do MSP	27
3.5.10. Dostęp do informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw	28
3.5.11. Uczestnictwo w działaniach sieciowych	28
3.5.12. Współpraca zagraniczna	29
3.5.13. Współpraca z ośrodkami badawczo-rozwojowymi (sfera B+R)	29
3.5.14. Współpraca z organami samorządowymi	29
3.5.15. Podejmowanie nowych inicjatyw	30
3.5.16. Innowacyjność i transfer technologii jako zadanie strategiczne	30
3.5.17. Współpraca z innymi instytucjami wspierającymi rozwój firm	31
3.5.18. Nowe usługi świadczone dla firm innowacyjnych	31
3.5.19. Usługi związane z innowacyjnym rozwojem firm	32
4. PODSUMOWANIE I WNIOSKI	33

1. WSTĘP

Rozwój gospodarki krajowej obserwowany w okresie ostatnich kilkunastu miesięcy jest ściśle związany z rozwojem sektora małych i średnich przedsiębiorstw, które po kilkuletniej stagnacji weszły ponownie w fazę hossy rozwojowej. Liczne instrumenty wspierania funkcjonowania sektora MSP zostały w kraju już wdrożone i są wykorzystywane. Usługi oferowane przedsiębiorcom i realizowane na ich rzecz charakteryzują się odpowiednio wysokim poziomem merytorycznym, instytucje – szczególnie należące do sieci krajowych i międzynarodowych – posiadają wdrożone systemy zarządzania jakością i związane ze świadczonymi usługami certyfikaty. Wynika to z faktu, iż rozwój sektora MSP jest powszechnie uznany za klucz do zmniejszania i docelowego eliminowania różnic pomiędzy poziomem rozwoju gospodarki Polski i krajów Unii Europejskiej (UE).

Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw funkcjonująca w krajach UE od 2000 roku została w Polsce przyjęta w kwietniu 2002 r. Przyjęcie tej karty oznacza, że w naszym kraju dostępna będzie unijna polityka regionalna wraz z całą gamą instrumentów wspierających, w tym również znaczące wspieranie sektora MSP. Jest przy tym oczywiste, że rozwój tego sektora będzie bezpośrednio zależny od jego innowacyjności oraz od poziomu innowacyjnego instytucji i organizacji, zajmujących się wspieraniem rozwoju MSP.

Identyfikacji i analizie tego wsparcia przez instytucje i organizacje zaliczane do tzw. „otoczenia biznesu” poświęcone są badania, które obejmuje niniejszy raport.

Badania objęły otoczenie biznesu w regionie łódzkim i wykonane zostały w ramach Projektu „Regionalna Strategia Innowacyjna Regionu Łódzkiego” przez pracowników Fundacji Inkubator w Łodzi oraz Katedry Przedsiębiorczości i Polityki Przemysłowej Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego.

Autorzy Raportu składają serdeczne podziękowania wszystkim osobom i instytucjom, które wzięły udział w wywiadach i ankietowaniu. Bez ich zaangażowania i czynnego udziału nie byłoby możliwe wykonanie oceny potencjału innowacyjnego tych, którzy stanowią otoczenie biznesu w regionie łódzkim.

2. CZĘŚĆ TEORETYCZNA: INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ - OTOCZENIE BIZNESU.

2.1. POJĘCIE INSTYTUCJI NON-PROFIT

Podstawowy rodzaj instytucji wspierających przedsiębiorczość to instytucje niekomercyjne, które pozytywnie kształtują warunki działalności małych i średnich przedsiębiorstw.

Pojęcie instytucji niekomercyjnych określa się też mianem instytucji non-profit. Zalicza się tu wszelkiego rodzaju instytucje społeczne i prywatne, nie mające zabezpieczenia całych swoich wydatków w budżecie państwa. Z tego względu stosuje się dla nich również nazwy instytucji pozarządowych. Zaliczane są do tzw. sektora niezależnego, który jest nazywany sektorem trzecim (III) w odróżnieniu od sektora prywatnego (I) oraz państwowego (II).

Charakterystyczną cechą instytucji non-profit jest to, iż zysk może, ale nie musi być najistotniejszym celem ich działania. Zarabianie pieniędzy jest ważne dla biznesu, rząd zaś stara się jak najlepiej sprawować kontrolę nad tym, co jest istotne dla sektora państwowego. Sektor niezależny skupia swe zainteresowania na wartościach wyższego rzędu, albowiem organizacje non-profit są agencjami służącymi człowiekowi, jego zmianie i kształtowaniu jego naturalnego środowiska.

Instytucje niekomercyjne podejmują się zadań, którymi nie są zainteresowane przedsiębiorstwa, np., kiedy ze względu na wąską grupę odbiorców i bardzo ograniczone możliwości płatnicze, produkcja wyrobu lub świadczenie usług nie rokuje opłacalności. W sytuacji, kiedy firmy komercyjne nie wykazują zainteresowania, powstaje luka rynkowa. Wypełnienia tej luki podejmują się właśnie organizacje non-profit. Fenomenem instytucji niekomercyjnych jest posiadanie swoistego poczucia misji. Oferowane produkty, bądź świadczone usługi w znacznej części trafiają do biedniejszych warstw społeczeństwa, bądź do tej części, która nie uświadomiła sobie określonego rodzaju potrzeb.

Instytucje non-profit spełniają następujące zadania:

- 1) stworzenie instytucji niekomercyjnych w miejsce tych stref, z których wycofało się Państwo, bądź jego przedsiębiorstwa;

- 2) stworzenie instytucji niekomercyjnych, dostarczających społeczeństwu dóbr i usług, aby zmniejszyć, bądź całkowicie zlikwidować lukę cywilizacyjną, jaka występuje w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w stosunku do państw Zachodu;
- 3) stworzenie instytucji non-profit, które aktywnie włączą się w proces restrukturyzacji i modernizacji gospodarki.

System społeczno-gospodarczy, oparty o centralne rozdzielnictwo, nie zakładał występowania takich zjawisk społecznych, jak na przykład: bezrobocie, ubóstwo, ludzie bezdomni, zanieczyszczenie środowiska i związane z tym choroby oraz brak możliwości leczenia. W okresie transformacji wymienione negatywne zjawiska wymagały samoorganizacji społeczeństwa i powstania odpowiednich instytucji o charakterze niezależnym.

Obecnie instytucje non-profit pomagają rozwiązać następujące problemy:

- 1) Jak stworzyć dobry biznes?
- 2) Jak likwidować bezrobocie?
- 3) Jak szkolić i przekwalifikować ludzi?
- 4) Jak stworzyć lepsze warunki życia?

Robienie interesu to zajęcie typowo komercyjne i pozornie może tu nie być tych, którzy na zysk liczą. Należy jednak zauważyć, że wiele jest miejsca dla udzielających pomocy tym, którzy chcą utworzyć własną firmę, a którzy nie bardzo wiedzą, jak to zrobić i kto im może doradzić w tym zakresie. Początkujące firmy nie zawsze mogą sobie pozwolić, ze względów finansowych, na zwrócenie się do znanych biur doradczych z każdą sprawą. Natomiast powstanie każdej firmy oznacza zmniejszenie bezrobocia i związanych z tym wydatków, jak również zwiększenie podatków. To małe firmy decydują dziś o tempie rozwoju gospodarczego. Z nimi łączone są obecnie wszystkie pozytywne tendencje w rozwoju innowacyjności gospodarczej. Aby jednak mogły powstawać owe małe firmy, trzeba stworzyć otoczenie, które będzie ten proces wspierało. Zadania tego mogą podejmować się nie tylko instytucje niekomercyjne, ale również komercyjne, które mogą wspierać proces powstawania firm od strony prawnej, ale i finansowej, tak jak to dzieje się w wielu krajach o najwyżej rozwiniętej gospodarce. Mogą także skutecznie wpływać na innowacyjność przedsiębiorstw.

Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości sprzyja głównie zmniejszeniu bezrobocia. Bezrobocie jest zjawiskiem społeczno-gospodarczym, a jego ocena jest niezwykle trudna. Zależy ona od liczby bezrobotnych, tempa zmian i tempa rozwoju gospodarczego. Bezrobocie stanowi poważny problem gospodarczy, którego rozwiązanie jest zadaniem bardzo trudnym i długofalowym.

Doświadczenia pokazują, że jednym ze skuteczniejszych sposobów pomocy ludziom w znalezieniu miejsca pracy są szkolenia i przekwalifikowania. Znaczenie tego czynnika jest szczególnie ważne w społeczeństwach, które przechodzą restrukturyzację. Jest to sytuacja, kiedy w wyniku oddziaływania rynku okazuje się, że pewne branże bądź gałęzie gospodarki są niepotrzebne. Pojawia się wówczas potrzeba szkoleń dla znacznej liczby ludzi. Szkolenia, a w niektórych wypadkach proces masowego przekwalifikowania się, to domena instytucji niekomercyjnych.

Każde społeczeństwo dąży do podwyższenia poziomu na jakim pozostawało przez dłuższy czas. Zjawiska te leżą u podstaw innowacyjności gospodarki. Jednak przekształcenia ustrojowe powodują powstanie ogromnych różnic społecznych. Z tego względu istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na instytucje, które będą łagodzić skutki procesu transformacji, wpływając jednocześnie na poziom nowoczesności przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych.

Z procesem przekształceń ustrojowych wiąże się problem integracji działań w zakresie polityki regionalnej. Waga problemu wynika z wcześniejszego braku odpowiednich instytucji o charakterze regionalnym. Administracja wojewódzka i gminna zajęte są własną przebudową i rozwiązywaniem bieżących problemów. W ten sposób powstała kolejna przestrzeń dla niekomercyjnych instytucji społecznych; dlatego też w wielu regionach w Polsce powstawały agencje i fundacje rozwoju regionalnego.

2.2. KRAJOWY SYSTEM WSPARCIA

Polski rynek doradztwa dla przedsiębiorców rozwija się od wielu lat. Prym wiodą firmy komercyjne, od niedawna dołączyły do nich także banki, które oprócz obsługi kredytowej oferują także pomoc doradczą. Usługi konsultingowe są jednak nie dla wszystkich i nie wszędzie dostępne. Bariery stanowią przede wszystkim wysokie koszty usług oraz brak rzetelnej informacji i wiedzy o możliwych formach

wsparcia ze strony różnych instytucji i firm działających w obszarze doradztwa. W tych warunkach coraz większą rolę odgrywają, nie nastawione na zysk, organizacje pozarządowe, które w poważnym stopniu uzupełniają rynek usług komercyjnych i umożliwiają dostęp do informacji gospodarczej oraz profesjonalnego doradztwa licznej grupie odbiorców. Spośród nich warto wyróżnić organizacje skupione w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU), które działają na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w Polsce.

KSU jest elementem **krajowego systemu wsparcia** sektora małych i średnich przedsiębiorstw, stabilnej struktury obejmującej najważniejszych partnerów na trzech poziomach działania:

Poziom krajowy, który reprezentuje agencja rządowa odpowiedzialna za wdrażanie polityki „sektorowej” państwa wobec sektora MSP – funkcję tę pełni **Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości** (PARP).

Poziom regionalny, tworzony przez **Regionalne Instytucje Finansujące** (RIF) – regionalne (wojewódzkie) instytucje zarządzające realizacją programów regionalnych skierowanych do sektora MSP i współpracujące z PARP przy realizacji programów krajowych.

Poziom bezpośrednich usługodawców, w którego skład wchodzi:

- wyspecjalizowane, pozarządowe organizacje prowadzące działalność nie nastawioną na zysk, współpracujące ze sobą w ramach sieci. Tworzą one strukturę **Krajowego Systemu Usług dla MSP**, działającą na rzecz sektora małych i średnich przedsiębiorstw poprzez świadczenie usług doradczych, szkoleniowych, informacyjnych i finansowych,
- wyspecjalizowane podmioty sektora prywatnego (instytucje doradcze i szkoleniowe, konsultanci i eksperci), akredytowane przez PARP w celu wdrażania poszczególnych instrumentów spierania MSP przewidzianych m.in. w programie Phare 2000-2003.

1.2.1. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) powstała 1 stycznia 2001 r. na mocy *ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości*. Jest ona następcą prawnym Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Celem PARP jest realizacja programów nakierowanych na rozwój gospodarki, a w szczególności - poprzez wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, eksportu oraz spójności społeczno-ekonomicznej.

W 2002 r. zakres działalności PARP został poszerzony o zagadnienia: wykorzystanie nowych technik, technologii i innowacji oraz rozwoju regionalnego, tworzenie nowych miejsc pracy, przeciwdziałania bezrobociu i rozwój zasobów ludzkich. Było to wynikiem przejęcia przez PARP zadań zlikwidowanych w 2002 r. Agencji Techniki i Technologii oraz Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego. W realizacji swych zadań PARP pełni dwie podstawowe funkcje: rządowej agencji do spraw rozwoju przedsiębiorczości, realizującej zadania wynikające z polityki państwa wobec małych i średnich przedsiębiorstw i polityki rozwoju gospodarki, a także jednostki wdrażającej programy Phare i inne programy pomocowe UE.

1.2.2. Regionalne Instytucje Finansujące

Regionalne Instytucje Finansujące (RIF) zostały wyłonione w drodze konkursu spośród istniejących instytucji regionalnych, dysponujących udokumentowanym doświadczeniem w realizacji programów na rzecz MSP. Zadania Regionalnych Instytucji Finansujących koncentrują się na trzech podstawowych obszarach:

- administrowaniu w imieniu PARP instrumentami wsparcia MSP w regionie,
- zarządzaniu regionalnymi programami rozwoju przedsiębiorczości,
- udzielaniu podstawowej pomocy doradczej dla przedsiębiorstw sektora MSP w ramach prowadzonego Punktu Konsultacyjno-Doradczego, jako punktu „pierwszego kontaktu”.

W regionie łódzkim rolę RIF pełni Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

1.2.3. Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw

W 1996 r. Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw (obecnie Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości) rozpoczęła proces koordynacji i systematyzowania działań instytucji „otoczenia biznesu” poprzez utworzenie Krajowego Systemu Usług dla MSP – sieci współdziałających organizacji.

Misją KSU jest partnerskie wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorców.

Celem sieci jest podniesienie konkurencyjności polskich małych i średnich przedsiębiorstw poprzez dostarczenie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług związanych z prowadzeniem firmy oraz przygotowaniem ich do procesu integracji z Unią Europejską do funkcjonowania na zjednoczonym rynku europejskim.

Uczestnictwo w systemie jest całkowicie dobrowolne, współpraca między ośrodkami ma na celu wyłącznie rozwój systemu wsparcia małych i średnich firm, a tym samym zwiększenie ich konkurencyjności. Członkostwo w KSU nie wiąże się z żadnymi korzyściami materialnymi. Członkowie KSU to podmioty działające nie dla zysku.

KSU nie jest systemem zamkniętym. Rokrocznie organizowane są ogólnopolskie nabory, w wyniku których do sieci włączane są nowe instytucje. Informacje o kolejnych naborach zamieszczane są na stronach internetowych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Podstawową strukturę KSU stanowi prawie 180 akredytowanych ośrodków wspierania biznesu, świadczących usługi dla małych i średnich przedsiębiorstw. Wśród nich znajdują się:

- centra wspierania biznesu,
- ośrodki wspierania przedsiębiorczości,
- agencje rozwoju regionalnego,
- izby przemysłowo-handlowe,
- izby branżowe,
- instytuty badawczo-rozwojowe,
- fundusze poręczeń kredytowych,

- fundusze pożyczkowe,
- szkoły biznesu,
- organizacje rzemiosła,
- inkubatory przedsiębiorczości,
- fundacje i stowarzyszenia działające na rzecz przedsiębiorczości i rozwoju lokalnego lub regionalnego.

Akredytacja KSU prowadzona jest zgodnie z procedurami bazującymi na normach ISO 9000 i pochodnych. Jest ona dowodem, że ośrodek należący do sieci spełnia określone w standaryzacji KSU wymagania dotyczące organizacji pracy, świadczenia poszczególnych usług oraz współpracy w ramach sieci. Każdy z akredytowanych ośrodków powinien bezpośrednio świadczyć przynajmniej jedną z czterech kategorii usług, adresowanych do małych i średnich przedsiębiorstw lub osób podejmujących działalność gospodarczą, tj.

- usługi doradcze (podstawowe i specjalistyczne),
- usługi szkoleniowe (specjalistyczne, branżowe, ogólne),
- usługi informacyjne (kojarzenie partnerów gospodarczych, informacja dla inwestorów zagranicznych itp.),
- usługi finansowe (udzielanie poręczeń, udzielanie pożyczek).

Współpraca między ośrodkami służy rozwojowi systemu wspierania przedsiębiorczości w Polsce, a tym samym zwiększeniu konkurencyjności MŚP.

Ośrodki KSU mogą być akredytowanymi wykonawcami do działań w ramach programu Phare, po wcześniejszym uzyskaniu akredytacji PARP. Do programów Phare 2000 i Phare 2001, PARP przyznała w sumie akredytację kilkuset wykonawcom usług, w tym kilkudziesięciu ośrodkom KSU. Ośrodki KSU mogą też prowadzić Punkty Konsultacyjno-Doradcze i wykonywać inne zadania współfinansowane ze środków pomocowych, jeżeli zostaną wybrane w drodze konkursu lub przetargu.

W ramach sieci KSU można wyodrębnić grupy ośrodków ściśle ze sobą współpracujących:

- **Punkty Konsultacyjno-Doradcze (PKD).** W 2003 r. w Polsce działało około 140 organizacji prowadzących Punkty tego rodzaju. PKD udzielają porad i informacji związanych z zarządzaniem przedsiębiorstwem, administracyjno-

prawnymi aspektami prowadzenia działalności gospodarczej, umożliwiają dostęp do ofert finansowych zewnętrznych oraz możliwości skorzystania z zaawansowanych usług doradczych i dofinansowania z programów pomocowych.

- **Centra Euro Info (EIC)** – sieć obejmująca w Polsce 14 ośrodków. Do zadań Centrów Euro Info należy świadczenie usług informacyjnych w zakresie:
 - warunków prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Unii Europejskiej,
 - ułatwienia współpracy polskich przedsiębiorców z firmami i instytucjami państw członkowskich,
 - programów pomocowych dla firm i instytucji,
 - norm i standardów towarowych itp.
- **Krajowa Sieć Innowacyjna (KSI)** – jest tworzona w celu skupiania ośrodków o charakterze innowacyjnym, do których należy pomoc w zakresie tworzenia warunków do transferu i komercjalizacji nowych rozwiązań technologicznych oraz realizacji przedsięwzięć innowacyjnych w przedsiębiorstwach sektora MSP. W skład Krajowej Sieci Innowacyjnej mogą wchodzić organizacje świadczące usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe, przy czym przynależność do KSI uzależniona jest od uzyskania akredytacji w KSI w zakresie usług o charakterze innowacyjnym.

1.3. INKUBATOR PRZEDSIĘBIORCZOŚCI JAKO INSTYTUCJA WSPIERAJĄCA ROZWÓJ MSP

Inkubatory przedsiębiorczości są sprawdzoną i efektywną formą promocji i wspomagania nowopowstających firm oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Ich zadaniem jest dostarczanie małym firmom odpowiedniej do potrzeb powierzchni na działalność gospodarczą; obsługi biurowej oraz usług wspierających, takich jak doradztwo ekonomiczne, finansowe, prawne, organizacyjne i techniczne oraz dostępu do źródeł finansowania, marketingu i zarządzania. Inkubatory odgrywają ważną rolę we wspomaganiu firm w dążeniu do przetrwania w pierwszych latach funkcjonowania, gdy są one najbardziej narażone na niepowodzenie. Mogą również znacząco podnosić innowacyjność przedsiębiorstw.

Inkubatory przedsiębiorczości tworzą mikro środowisko dla firm, definiowane przez trzy główne cechy:

1. obiekt oferujący firmom powierzchnię w formie modułów łatwo przekształcalnych w zależności od potrzeb firmy;
2. bezpośredni dostęp do pełnego zakresu usług, które wspomagają rozwój firm w czasie pierwszych trudnych lat ich działalności (stąd pochodzi nazwa „Inkubator”) – w ilości i zakresie potrzebnym w danym momencie;
3. liberalne warunki najmu pozwalające na wejście do inkubatora lub jego opuszczenie w trybie dogodnym dla przedsiębiorstwa.

Ponadto inkubatory przedsiębiorczości oferują:

- kształcenie przedsiębiorców poprzez organizację szkoleń i kursów,
- doradztwo w zarządzaniu,
- dostęp do programów kształcenia zawodowego,
- profesjonalne usługi księgowe i prawne,
- pomoc techniczną i merytoryczną w fazie uruchamiania przedsięwzięć,
- transfer technologii,
- kontakty z uczelniami.

Inicjatywa tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości pojawiła się w Polsce w drugiej połowie lat osiemdziesiątych. W 1986 r. w Poznaniu rozpoczęto studia nad możliwościami przeniesienia na grunt polski doświadczenia krajów zachodnich w zakresie popierania prywatnych przedsiębiorstw i przedsiębiorców poprzez tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości i centrów technologicznych. W 1990 r. utworzono pod auspicjami ONZ i Rządu Polskiego program UNDP zmierzający do określenia możliwości organizowania inkubatorów w Polsce.

Inkubator jest systemem promocji małych firm polegającym na ochranianiu rozwijającego się lub powstającego podmiotu do czasu uzyskania przez niego rynkowej dojrzałości (gotowość do funkcjonowania w zmieniającym się otoczeniu oraz do nawiązywania związków kooperacyjnych). Inkubator może być wykorzystywany do walki z bezrobociem, gdyż głównymi jego użytkownikami mogą stać się firmy założone przez osoby bezrobotne. Jednakże obok wspomagania przedsiębiorców początkujących, którzy poszukują pomocy w założeniu i uruchomieniu działalności gospodarczej oraz zapewnieniu firmie przetrwania w początkowym okresie jej istnienia, inkubator przedsiębiorczości kieruje swe działania

również do przedsiębiorców zaawansowanych, którzy prowadzą firmy o znaczącym potencjale rozwoju, posiadające wysoko kwalifikowaną kadrę oraz zainteresowani są realizacją projektów innowacyjnych i rozwojowych takich, jak rozszerzenie rynków zbytu, usprawnienie sprzedaży i obsługi klientów, podniesienie jakości produkcji i zarządzania.

1.4. CELE I ZADANIA FUNDUSZY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (FRP)

Fundusze Rozwoju Przedsiębiorczości są nie nastawionymi na zysk, pozabankowymi instytucjami finansowymi, wspomagającymi lokalny rozwój społeczno-ekonomiczny poprzez kreowanie nowych podmiotów gospodarczych i miejsc pracy. Sprzyjają one również tworzeniu postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych. Fundusze te świadczą pomoc finansową w formie preferencyjnych pożyczek dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz dla MSP. Ich oferta pozwala przełamać dyskryminację finansową nowopowstałych firm oraz sfinansować etap przygotowania i rozruchu nowego przedsięwzięcia, kiedy banki, bądź inne instytucje obawiają się zaangażować własne środki finansowe. FRP są jednym z elementów programu aktywnej walki z bezrobociem. Ich głównym celem jest udzielanie pożyczek pozwalających na finansowanie przedsięwzięć podejmowanych przez osoby fizyczne oraz na rozwój MSP i tworzenie w nich nowych miejsc pracy.

Fundusze świadczą usługi dla osób rozpoczynających lub prowadzących działalność gospodarczą na terenie województwa, w którym działa Fundusz (lub województw sąsiednich), które są:

- bezrobotne,
- zagrożone grupowymi zwolnieniami z pracy,
- otrzymały w okresie ostatnich dwóch lat pożyczkę z Funduszu Pracy i spłacają ją bez opóźnień,
- otrzymały pożyczkę ze środków FRP i spłacają ją bez opóźnień.

Od kwietnia 2001 r. rozszerzono zakres działalności FRP umożliwiając udzielanie pożyczek również małym i średnim przedsiębiorstwom, które zatrudniają osoby bezrobotne, kierowane do nich przez Urzędy Pracy. Wymogiem jest, aby

miejsce pracy dla osoby bezrobotnej zostało utrzymane w firmie w okresie co najmniej 2 lat.

Założeniem przyjętym w działalności FRP jest to, że klienci Funduszy najczęściej nie posiadają zdolności kredytowej wobec banków. Środki, którymi dysponują Fundusze są odtwarzalne, tzn. po wyczerpaniu środków finansowych kolejne pożyczki udzielane są ze spłat poprzednich. Istotnym problemem w działalności FRP jest wysokie ryzyko finansowe, gdyż operują one w najbardziej niestabilnych segmentach rynku, na obszarach o obniżonym poziomie efektywnego popytu ze względu na wyższy od przeciętnego poziom bezrobocia. FRP umożliwiają zmniejszenie luki istniejącej w usługach finansowych pomiędzy ofertą pożyczkową Powiatowych Urzędów Pracy, a ofertą banków komercyjnych.

Misją Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości jest wspomaganie lokalnego rozwoju społeczno-ekonomicznego poprzez kreowanie nowych podmiotów gospodarczych, jak również postaw sprzyjających przedsiębiorczości i innowacyjności. Fundusz angażuje się we wszystkie inicjatywy, które mają na celu rozbudowanie potencjału gospodarczego i poprawę jakości życia społeczności lokalnej.

Cele działalności Funduszy związane są z potrzebami i wymaganiami lokalnego rynku pracy i strategiami rozwoju lokalnego. Wyróżnić można cele:

a) krótkookresowe:

- udzielanie pożyczek osobom bezrobotnym i zagrożonym bezrobociem, które nie mogą uzyskać środków finansowych z innych źródeł,
- finansowe wspieranie przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy w regionie,

b) długookresowe:

- budowanie systemu wsparcia dla przedsiębiorczości we współpracy z Inkubatorami i ośrodkami szkoleniowymi i doradczymi,
- tworzenie instrumentów aktywnego zwalczania bezrobocia poprzez wspieranie, promowanie i pobudzanie przedsiębiorczości i innowacyjności,
- integracja FRP ze społecznością lokalną poprzez włączenie jej przedstawicieli w działalność Funduszu.

1.5. CENTRA TRANSFERU TECHNOLOGII I INNOWACJI

Instytucje pełniące rolę centrów transferu technologii (CTT) i innowacji są najczęściej:

- jednostkami sfery nauki (placówki naukowo-badawcze, instytuty, jednostki badawczo-rozwojowe) lub będące integralną ich częścią, często też stanowiące zaplecze merytoryczne uczelni,
- jednostkami pomostowymi lub integralną częścią jednostek pomostowych, np. parków technologicznych, agencji rozwoju regionalnego, inkubatorów przedsiębiorczości, fundacji itp.

Instytucje zajmujące się transferem technologii i innowacji to instytucje młode. Większość z nich jest integralną częścią uczelni, agencji, fundacji itp. Są one najczęściej zlokalizowane w dużych miastach. Centra Transferu Technologii i Innowacji świadczą usługi na rzecz MŚP poprzez:

- kojarzenie partnerów gospodarczych,
- audyt technologiczny,
- budowę strategii rozwoju pod kątem wdrażanych technologii,
- doradztwo,
- konsulting,
- szkolenia w dziedzinie transferu technologii i innowacji,
- negocjacje w transferze technologii i innowacji,
- organizację i realizację procesów transferu technologii,
- pomoc w tworzeniu nowych firm innowacyjnych opartych o wdrażanie nowych technologii.

CTT realizują swoje cele poprzez promocję produktów wiedzy i informacji tj. publikacje, portale internetowe, bazy danych krajowe i bazy sieci międzynarodowych. Promocja ta dotyczy innowacyjności i transferu technologii, doświadczeń w zakresie innowacyjności i transferu technologii oraz polskich ekspertów w tych dziedzinach, polskiej myśli technicznej i rodzimych twórców techniki, instytucji naukowych, produkcyjnych, usługowych i firm innowacyjnych, firm spin-off i spin-on.

CTT prowadzą również działalność międzynarodową, m.in.:

- międzynarodowy (transgraniczny) transfer technologii,

- pomoc w nawiązywaniu naukowej i gospodarczej współpracy,
- promowanie rodzimych rozwiązań technologicznych zagranicą,
- wspomaganie uczestników w programach ramowych Unii Europejskiej.

Działalność Centrów Transferu Technologii obejmuje również poszukiwanie źródeł finansowania dla przedsięwzięć innowacyjnych i ich promocję. Instytucje tego typu inspirują tworzenie sieciowych powiązań małych i średnich przedsiębiorstw z uczelniami oraz innymi jednostkami badawczo-rozwojowymi. Tworzą one sieci współpracy ludzi nauki, twórców techniki, biznesu, instytucji pomostowych. CTT uczestniczą w tworzeniu inkubatorów nowych technologii, centrów technologicznych, parków naukowo-technologicznych i innych instytucji zajmujących się komercjalizacją i implementacją zaawansowanych technologicznie projektów.

1.6. ORGANIZACJE SKUPIAJĄCE PRZEDSIĘBIORCÓW

Jedną z gałęzi instytucji wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa, o których należy również wspomnieć, są organizacje skupiające przedsiębiorców. Działają one na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz. Nr 35, poz. 195 z póź. zm.), ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o samorządzie zawodowym niektórych przedsiębiorców (Dz. U. Nr 35, poz. 194 z póź. zm.) oraz ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacji pracodawców (Dz. U. Nr 55, poz. 235 z póź. zm.). Do najbardziej znanych organizacji zrzeszających przedsiębiorców należą:

- **Konfederacja Pracodawców Polskich (KPP)** – jej głównym celem jest rozwój przedsiębiorczości. Poprzez swoją działalność wpływa na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz podniesienie jakości otoczenia instytucjonalnego;
- **Business Center Club (BCC)** – istnieje od 1991 roku. Jego zadaniem jest wspieranie oraz integracja środowiska przedsiębiorców, a także promocja firm członkowskich w kraju i zagranicą oraz pozyskiwanie dla nich nowych kontrahentów. BCC prowadzi również działalność szkoleniową i edukacyjną, udziela pomocy prawnej, reprezentuje przedsiębiorców w sporach z organami podatkowymi, urzędami skarbowymi i celnymi.

- **Naczelna Rada Zrzeszeń Handlu i Usług (NRZHiU)** – jest organizacją samorządu zawodowego kupców, gastronomików i usługodawców, tworzących małe i średnie przedsiębiorstwa. Powstała w czerwcu 1925 roku. Do jej podstawowych zadań należy reprezentacja środowiska kupieckiego, ochrona interesów członków organizacji, stworzenie przedsiębiorcom z sektora handlu, gastronomii i usług, jak najlepszych warunków prowadzenia działalności gospodarczej, doradztwo prawne i podatkowe, przygotowanie swoich członków do prowadzenia działalności gospodarczej w UE;
- **Krajowa Izba Gospodarcza (KIG)** – ma za główny cel obronę interesów przedsiębiorców i działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. KIG prowadzi działalność informacyjną, szkoleniową i doradczą dla przedsiębiorców na temat wybranych aspektów funkcjonowania na jednolitym rynku europejskim, zasad konkurencji na rynku europejskim oraz korzystania z programów unijnej pomocy. Ponadto KIG jest również organizatorem wielu konkursów i programów promocyjnych.
- **Związek Rzemiosła Polskiego (ZRP)** – zrzesza izby rzemiosła i przedsiębiorczości. Podstawowym zadaniem ZRP jest rozwijanie działalności gospodarczej, społeczno-kulturalnej i małej przedsiębiorczości, udzielanie wszechstronnego wsparcia i ochrony prawnej, a także reprezentowanie interesów rzemiosła i małej przedsiębiorczości w kraju i zagranicą.
- **Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych (PKPP)** – działa od stycznia 1999 r. Reprezentuje pracodawców z całej Polski i z różnych gałęzi gospodarki. Opiniuje i proponuje zmiany do najważniejszych aktów prawnych dla gospodarki, takich, jak budżet, prawo pracy, wskaźniki wynagrodzeń. Uczestniczy w pracach wielu komisji sejmowych, opiniuje projekty ustaw, zgłasza poprawki do ustaw, które dotyczą działalności przedsiębiorstw, regulacji rynku podatkowego i rynku pracy oraz ma bezpośredni wpływ na najważniejsze ustawy całej gospodarki i finansów publicznych. PKPP uczestniczy również w pracach instytucji negocjujących przystąpienie Polski do Unii Europejskiej. Dnia 7 grudnia 2001 roku PKPP stała się członkiem stowarzyszonym Związku Europejskich Konfederacji Pracodawców i Przemysłu (UNICE) z siedzibą w Brukseli, który stanowi istotną siłę oddziaływania na politykę Unii.

2. CZĘŚĆ PRAKTYCZNA

3.1. CEL BADAŃ

Podstawowym celem badań przeprowadzonych w ramach projektu Regionalnej Strategii Innowacyjnej Województwa Łódzkiego RIS-LORIS jest ocena istniejącego potencjału innowacyjnego podmiotów województwa łódzkiego, określenie kierunków działań, mających na celu podwyższenie tego potencjału oraz wytyczenie najważniejszych celów, które – w zakresie innowacyjności – mogą być osiągnięte poprzez konkretne przedsięwzięcia innowacyjne.

Cele badań realizowanych w ramach zadania Nr 8 sprecyzować można następująco:

1. Identyfikacja i ocena instytucji istniejącego w regionie łódzkim otoczenia biznesu, źródeł ich finansowania, misji i zadań oraz potencjału w zakresie organizowania pomocy dla MSP w zaspokajaniu ich potrzeb dla podniesienia ich innowacyjności i konkurencyjności.
2. Identyfikacja źródeł finansowania przedsięwzięć innowacyjnych podejmowanych przez firmy (fundusze poręczeń, venture capital i innych).
3. Identyfikacja działalności informacyjnej, doradczej, promocyjnej i innej realizowanej przez instytucje otoczenia biznesu w regionie, działających w zakresie zwiększenia innowacyjności MSP i ich zamierzeń i potrzeb rozwojowych.
4. Ocena barier rozwojowych instytucji otoczenia biznesu w regionie w zakresie współpracy z samorządem terytorialnym i administracją lokalną w działaniach związanych z podniesieniem konkurencyjności i innowacyjności MSP.
5. Ocena instytucjonalna barier tworzenia firm innowacyjnych i firm spin-off w regionie łódzkim.

3.2. OPIS REALIZOWANYCH ZADAŃ:

W ramach realizowanych zadań przeprowadzono analizę instytucji należących do grupy otoczenia biznesu oraz placówek naukowo-badawczych z tej grupy z uwzględnieniem następujących aspektów:

- a) innowacyjność i rozwój technologii w misji, celach działania i aktywności danej instytucji,
- b) udział tej problematyki w całości działań instytucji,
- c) zasięg terytorialny działalności,
- d) współpraca i powiązanie z innymi instytucjami,
- e) rodzaj współpracy i kontaktów z MSP,
- f) dotychczasowe efekty w dziedzinie wspierania innowacyjności,
- g) bariery w rozwijaniu pomocy instytucji otoczenia biznesu dla rozwoju konkurencyjności i innowacyjności MSP w regionie.

3.3.METODOLOGIA

Zgodnie z przyjętymi założeniami badania objęły instytucje, organizacje oraz firmy z otoczenia biznesu, których działalność koncentruje się na wspieraniu przedsiębiorczości i innowacyjności biznesu oraz jego otoczenia. Dla potrzeb badań przyjęto, że usługi świadczone na rzecz MSP należą do następujących grup:

- usługi doradcze,
- usługi szkoleniowe,
- usługi finansowe,
- usługi informacyjne,
- usługi innowacyjne.

Taki podział świadczonych usług był z jednej strony zgodny z rzeczywistym zakresem działalności większości instytucji i organizacji, należących do otoczenia wspierającego rozwój MSP, a z drugiej strony był identyczny z przyjętą w Krajowym Systemie Usług (KSU) klasyfikacją oraz przyznawaną certyfikacją opracowaną dla potrzeb KSU w oparciu o normy ISO 9000 i pochodne. Dodatkowymi kryteriami, które brano pod uwagę w prowadzonych badaniach było to, że:

- a) usługi realizowane przez podmioty mają na celu zapewnienie przedsiębiorstwom pomocy w uruchomieniu i rozwijaniu działalności gospodarczej,
- b) usługi mają na celu podniesienie innowacyjności MSP,

- c) usługi mają charakter wsparcia pozafinansowego lub finansowego, przy czym pomoc finansowa jest zapewniana poprzez pozabankowe fundusze pożyczkowe lub fundusze poręczeń kredytowych.

Analiza została przeprowadzona w oparciu o trzy źródła informacji:

- 1) wywiady ukierunkowane przeprowadzone wśród instytucji i organizacji oraz firm, które świadczą usługi na rzecz MSP,
- 2) wywiady bezpośrednie przeprowadzone w dobrze funkcjonujących instytucjach, należących do następujących grup:
 - Ośrodki Wspierania Przedsiębiorczości,
 - Inkubatory Przedsiębiorczości,
 - Fundusze Pożyczkowe i Poręczeniowe,
 - Centra Transferu Technologii.
- 3) dostępną literaturę źródłową oraz kompilacyjną z zakresu tematu objętego badaniem.

Pełny kwestionariusz Ankiety wywiadu ukierunkowanego znajduje się w Załączniku 1 do niniejszego Raportu. Kwestionariusz ten został opracowany na podstawie znajomości funkcjonujących w Województwie Łódzkim instytucji, przy czym przy jego opracowaniu uwzględniono podstawowe cele oraz zadania, które w badaniach miały zostać osiągnięte.

3.4. ORGANIZACJA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Na poziomie regionalnym i lokalnym działalność związana ze wspieraniem biznesu organizowana jest przez:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- instytucje i organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego,
- instytucje i organizacje pozarządowe, takie jak fundacje i agencje rozwoju, fundacje inicjatyw społeczno-ekonomicznych, agencje inicjatyw lokalnych, centra wspierania biznesu, fundusze pożyczkowe i poręczeń kredytowych, inkubatory przedsiębiorczości, centra technologiczne i transferu technologii i inne tego typu instytucje pozarządowe,
- prywatne firmy zajmujące się świadczeniem usług dla biznesu, działające dla zysku lub będące firmami przeznaczającymi zysk na działalność statutową.

Jednostki samorządu terytorialnego – lokalnego i wojewódzkiego – dysponują szeregiem instrumentów organizacyjnych i promocyjnych, pozwalających uruchomić świadczenie usług wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa oraz osoby rozpoczynające działalność gospodarczą. Szczególne możliwości są zlokalizowane w podległych powiatom oraz samorządowi wojewódzkiemu urzędach pracy.

Znaczące poszerzenie dotychczasowych możliwości oraz szerokie otwarcie nowych możliwości wspierania przedsiębiorczości oraz MSP ma miejsce w związku z realizacją programów finansowanych z funduszy preakcesyjnych oraz funduszy strukturalnych, administrowanych i zarządzanych zgodnie z przyjętymi w każdym programie procedurami.

Organizacje i jednostki samorządu gospodarczego zajmują się wspieraniem przedsiębiorstw, przy czym działalność ta wchodzi najczęściej w zakres zadań statutowych. Organizacje te, mimo znacznego rozproszenia, stanowią około 50% instytucji non-profit wspierających przedsiębiorczość.

Pozostałe instytucje są organizacjami pozarządowymi, które specjalizują się w działalności na rzecz rozwoju regionalnego lub lokalnego, albo w świadczeniu usług wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa. Do najczęściej świadczonych przez nie usług można zaliczyć usługi konsultingowe i doradcze, szkoleniowe oraz finansowe. Niektóre z nich świadczą również usługi informacyjne, a nieliczne zajmują się specjalistycznymi usługami innowacyjnymi i wspieraniem transferu technologii.

3.5. WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

3.5.1. Charakterystyka podmiotów

Przeprowadzone badania dotyczyły – zgodnie z założeniami – 32 instytucji i organizacji lub firm. Praktycznie wszystkie, tzn. 96,9 %, posiadało osobowość prawną i było instytucjami niezależnymi. Duży odsetek, tzn. 37,5 %, deklaruje prowadzenie działalności nienastawionej na osiągnięcie zysku, zaś 46,9 % przeznacza osiągnięte zyski na działalność statutową. 21,9 % było firmami nastawionymi na osiąganie zysku i świadczącymi usługi na zasadach komercyjnych.

Przeważająca większość podmiotów posiada organizacyjną formę fundacji, stowarzyszeń lub agencji – 23,4 %, przy czym 37,5 % jest organizacjami wspierającymi przedsiębiorczość, zaś 9,4 % wspierającymi rozwój lokalny lub regionalny. Znaczący, bo 31,3%, jest udział organizacji członkowskich, zrzeszających przedsiębiorców i funkcjonujących jako izby przemysłowe, gospodarcze lub handlowe. Badaniem objęto również komercyjne podmioty gospodarcze – firmy, których udział wynosił 21,9 %.

3.5.2. Rodzaje świadczonych usług

Wszystkie podmioty zajmują się świadczeniem usług na rzecz innych podmiotów. Przyjęto jednak zasadę, że usługi specjalistyczne łączą się z wymogiem posiadania przez daną instytucję wydzielonej organizacyjnie jednostki, która zajmuje się świadczeniem usługi na poziomie zgodnym z wymogami akredytacyjnymi Krajowego Systemu Usług (KSU). W ten sposób w badanej grupie zidentyfikowano 8 funduszy pożyczkowych – 25 % instytucji, 3 fundusze poręczeń kredytowych funkcjonujące w Łodzi (ŁARR S.A.), Żelowie (Fundacja Rozwoju Gminy Żelów) i Kutnie (Kutnowska Agencja Rozwoju Regionalnego).

W badanej grupie były 3 Centra Transferu Technologii działające na łódzkich wyższych uczelniach – 2, oraz w Fundacji Inkubator. Poza aglomeracją łódzką nie występują specjalizujące się w tej działalności usługowej wydzielone jednostki.

W wywiadach wzięło udział 6 instytucji (18,8 %) posiadających inkubatory przedsiębiorczości, przy czym jeden z nich jest agroinkubatorem (Bratoszewice, Gmina Stryków), dwa zaś specjalizują się w zakresie nowoczesnych technologii (zorganizowany w ramach programu offsetowego inkubator na Uniwersytecie Łódzkim oraz inkubator Fundacji Inkubator w Łodzi).

10 podmiotów (31,2 %) deklarowało posiadanie zorganizowanego ośrodka wspierania przedsiębiorczości (OWP) świadczącego usługi doradcze oraz szkoleniowe. Żadna z badanych instytucji nie posiadała wydzielonego centrum doskonałości. Szereg badanych podmiotów (18,8 %) potwierdziło prowadzenie działalności w formie innych wydzielonych organizacyjnie jednostek, np. specjalistycznych oddziałów lub ośrodków szkoleniowych.

3.5.3. Terytorialny obszar działalności – Rys. 1.

Obszar działalności obejmował następujące kategorie:

- lokalny – 62,5 % wskazań
- regionalny – 71,9 %
- międzyregionalny – 37,5 %
- ogólnopolski – 34,4 %
- międzynarodowy – 25 %

Charakterystyczny jest największy udział (prawie 72 %) instytucji, które działają na poziomie regionalnym, posiadają więc ukształtowane w działalności kontakty, które będzie można wykorzystać przy wdrażaniu Regionalnej Strategii Innowacyjnej.

3.5.4. Charakterystyka klientów – odbiorców usług – Rys. 2.

Odbiorców usług świadczonych przez ankietowane instytucje podzielono według przyjętych w krajowych przepisach grup, przy czym sektor małych i średnich przedsiębiorstw podzielono dodatkowo na podmioty małe i średnie. Udział klientów według poszczególnych grup kształtował się następująco:

- podmioty gospodarcze małe – 87,5 %,
- podmioty gospodarcze średnie – 87,5 %,
- podmioty gospodarcze duże – 62,5 %,
- organizacje, stowarzyszenia, instytucje publiczne – 68,7 %,
- instytucje publiczne (wyłącznie) – 56,2 %,
- osoby prywatne – 56,2 %,
- inne – 12,5 %.

Charakterystyczne jest przy tym to, że ok. 10 % instytucji wskazuje, iż jej klientami są małe podmioty gospodarcze, a nie średnie firmy, i taka sama liczba ok. 10 % wskazuje, że jej klientami są średnie firmy, a nie firmy małe. Wskazanie na innych klientów (12,5 %) dotyczy takich podmiotów jak organizacje społeczne, non-profit, instytucje pozarządowe oraz szczególne grupy osób prywatnych (niepełnosprawni, grupy zagrożone marginalizacją).

3.5.5. Zatrudnienie

Wielkość zatrudnienia oraz jego struktura w badanych instytucjach jest parametrem o dużej zmienności. Rozpiętość zatrudnienia wynosi od 1 do 33 pracowników ogółem, i od 1 do 24 pracowników stricte merytorycznych. Średnie z tych wielkości wynoszą 10,3 i 7,88, zaś mediany 8,0 i 5,5. Krzywe przedstawiające rozkłady wielkości zatrudnienia ogółem oraz pracowników merytorycznych pokazano na Rys.

Stosunkowo wysoko oceniano stopień przygotowania pracowników merytorycznych – Rys. 4 – do realizacji zadań związanych z innowacyjnością i transferem technologii. Jako bardzo dobre oceniano przygotowanie pracowników w 37,5 % instytucji, raczej dobre w 34,4 %, przeciętne w 18,8 %, zaś słabe lub bardzo słabe w około 10 %.

Niewątpliwie pozytywnie należy ocenić fakt, że prawie 43,8 % pracowników podnosiło swoje kwalifikacje w zakresie innowacyjności w okresie ostatnich 12 miesięcy – Rys. 5. Jeszcze wyższy, bo 50 %, jest udział instytucji, które zamierzają kierować swoich pracowników na szkolenia i inne działania, związane z podwyższeniem ich innowacyjności w ciągu najbliższego roku. Tylko 2 instytucje (ok. 6,2 %) nie będą w takich szkoleniach uczestniczyć, zaś 43,8 % nie wykazuje w tej dziedzinie zdecydowanych poglądów. Oznacza to, że zdecydowana większość podmiotów – w przypadku stworzenia im odpowiednich warunków – jest gotowa podejmować działania w kierunku podniesienia kwalifikacji innowacyjnych pracowników.

3.5.6. Przygotowanie do nowych działań związanych z integracją europejską – Rys. 6.

Bardzo wysoko należy ocenić przygotowanie badanych instytucji do podejmowania nowych działań związanych z integracją europejską. Badane podmioty pozytywnie oceniały stopień przygotowania pod względem najistotniejszych czynników, wpływających na jakość świadczonych usług oraz na liczbę potencjalnych klientów – usługobiorców. Liczba pozytywnych wskazań dla poszczególnych czynników kształtowała się następująco:

- zaplecze kadrowe – 81,3 %,

- sposób kontaktowania się z firmami i rodzaj świadczonych usług – 81,3 %,
- zaplecze techniczne (wyposażenie) – 62,5 %,
- jakość usług – 71,9 %,
- poziom kosztów – 71,9 %,
- lokalizacja – 90,6 %,
- poziom świadczonych usług – 81,3 %,
- rozpoznawalność instytucji w regionie – 71,9 %.

Najwyżej oceniana więc była tu lokalizacja, zaplecze kadrowe, sposób kontaktowania się z firmami oraz rodzaj i poziom świadczonych przez podmioty usług.

3.5.7. Ocena form wspierania innowacji i technologii w przedsiębiorstwach – Rys. 7.

Podmioty z grupy otoczenia biznesu oceniły skuteczność poszczególnych form wspierania poprzez wybór z grupy 12 różnych form trzech najbardziej skutecznych – w opinii badanych podmiotów. Ocena ta – według malejącej skuteczności – przedstawia się następująco:

1. dotacje inwestycyjne – 78,1 %,
2. refundacja kosztów szkoleń, doradztwa, informacji gospodarczej – 65,6 %,
3. promocja eksportu – 28,1 %,
4. dopłaty do tworzonych miejsc pracy – 25 %,
- 5.6. pożyczki pozabankowe – 21,9 %,
 - inkubatory przedsiębiorczości – 21,9 %,
- 7.8.9. kredyty z dopłatami do oprocentowania – 18,8 %,
 - poręczenia kredytowe – 18,8 %,
 - doradztwo technologiczne – 18,8 %,
10. usługi informacyjne – 15,6 %,
11. doradztwo prawne – 12,5 %,
12. doradztwo finansowe – 9,4 %.

O ile kolejność pierwszych pozycji jest zrozumiała, o tyle dziwić muszą ostatnie pozycje, a szczególnie doradztwo prawne oraz doradztwo finansowe, które znalazło się na ostatniej pozycji. Świadczyć to może bądź o słabej jakości doradztwa prawnego i finansowego świadczonego przez badane podmioty i związane z tym niskie zainteresowanie tą ofertą ze strony usługobiorców, bądź o niedocenianiu przez usługobiorców znaczenia tego doradztwa dla poziomu innowacyjnego przedsiębiorstwa. Są to pola, na których działania innowacyjne mogą osiągnąć w przyszłości wiele pozytywnych rezultatów.

Zastanawiająca jest również bardzo duża różnica pomiędzy poziomem wskazań pierwszych dwóch i pozostałych form wspierania.

3.5.8. Podejmowanie działań mających na celu wspieranie poziomu innowacyjnego przedsiębiorstw – klientów

Problematykę dotyczącą podejmowania przez zaplecze wspierania biznesu działań, mających na celu podniesienie poziomu innowacyjnego przedsiębiorstw – klientów badanych instytucji, podzielono na dwie grupy. W pierwszej grupie uzyskano odpowiedź na pytania jaki odsetek instytucji podejmuje najbardziej typowe działania dla podniesienia poziomu innowacyjnego przedsiębiorstw. Odsetek podmiotów przedstawia się następująco:

1. – promowanie lepszego dostępu do finansów, kapitału początkowego i kredytów finansujących procesy innowacyjne – 87,5 %,
2. – popieranie inicjatyw nagradzających przedsiębiorców – innowatorów – 56,2%,
3. – prowadzenie w szkołach seminariów lub szkoleń z zakresu innowacji i rozwoju technologicznego gospodarki – 37,5 %,
4. – ułatwianie ponownego startu w działalności przedsiębiorcom – innowatorom – 31,2 %.

Wysokie wartości wskazań świadczą o tym, że otoczenie biznesu w Regionie Łódzkim docenia znaczenie innowacji dla rozwoju firm i także dla kształtowania wśród osób młodych ducha przedsiębiorczości innowacyjnej. Ten fakt należy oceniać zdecydowanie pozytywnie i można go wykorzystać podczas wdrażania strategii innowacyjnej. Wiadomo bowiem, że osoby młode są najczęściej najbardziej proinnowacyjne.

Druga grupa zagadnień dotyczyła innych działań proinnowacyjnych. Na pytanie czy instytucja podejmuje inne działania proinnowacyjne twierdząco odpowiedziało 71,9 % podmiotów. Struktura odpowiedzi w tej grupie przedstawiała się następująco:

1. – działania zachęcające przedsiębiorców do rozszerzenia działalności poza rynki lokalne, regionalne, krajowe – 78,1 %,
2. – działania informujące przedsiębiorców o zasadach funkcjonowania na rynku wewnętrznym UE – 71,9 %,
3. – upowszechnianie wiedzy na temat Unii Europejskiej i funduszy strukturalnych – 68,8 %,
4. – promowanie nowych form biznesu rozwijających się na gruncie nowoczesnych technologii – 53,1 %,
5. – działania pośredniczące w przepływie informacji o innowacjach i o rozwiązaniach technologicznych pomiędzy organizacjami badawczo-rozwojowymi w Polsce i UE – 31,1 %.

Ponownie zauważyć można preferowanie działań związanych z wejściem na nowe rynki oraz z integracją europejską, przy czym działania te wyraźnie przewyższają różne aktywności związane z nowoczesnymi technologiami. Można sądzić, że problematyka zaawansowanych technologii jest tą, z którą przedsiębiorcy Regionu Łódzkiego będą mieć do czynienia w okresie późniejszym, niż najbliższe 2 – 3 lata. Problemy te są jednak dla naszego regionu niezwykle istotne i perspektywiczne.

Obraz powyższy bardzo wyraźnie koresponduje z odpowiedziami na pytanie, jak przystąpienie do Unii Europejskiej wpłynie na stopień korzystania przez instytucję z funduszy pomocowych. Na powiększenie zakresu korzystania wskazało tu 93,8 % podmiotów, nikt nie stwierdził, że stopień korzystania pozostanie bez zmian, albo się zmniejszy, a jedynie 6,3 % stwierdza, że trudno jest to określić.

3.5.9. Finansowanie wspierania transferu technologii i innowacji do MSP

Z udzieleniem odpowiedzi na pytanie jaki w przybliżeniu procent środków finansowych w instytucji skierowany jest na wspieranie transferu technologii i innowacji do MSP podmioty miały poważne trudności. 18,8 % instytucji w ogóle nie

odpowiedziało na to pytanie, jedna instytucja przeznaczona 35 % środków, 28,1 % odpowiedziało, że nie przeznaczona na tę działalność żadnych środków. Z 17 odpowiedzi niezerowych, mieszczących się w przedziale od 1 % do 35 % wynika wartość średnia 11,3 %, zaś mediana wynosi 10,0 %.

Nawet biorąc pod uwagę fakt, że odpowiedzi zerowe można pominąć, to i tak wskaźnik na poziomie średnim około 10 % jest wartością bardzo niską.

3.5.10. Dostęp do informacji o potrzebach technologicznych przedsiębiorstw – Rys. 8.

Do najlepszych i najczęściej stosowanych źródeł informacji o technologicznych potrzebach przedsiębiorców zaliczono spotkania z przedsiębiorcami, na które wskazało 87,5% podmiotów. Następnymi – według liczby wskazań – są:

- informacje w Internecie – 78,1 %,
- informacje zbierane w czasie targów i wystaw – 53,1 %,
- informacje zbierane w prasie branżowej – 53,1 %,
- badania wśród przedsiębiorców – 37,5 %.

Znaczenie Internetu jako źródła informacji niewątpliwie w ostatnim okresie rośnie. Dzieje się tak kontem innych, najczęściej dotychczas wykorzystywanych źródeł. Niska jednak pozycja badań wśród przedsiębiorców oraz stosunkowo małe znaczenie prasy branżowej jako literatury źródłowej musi budzić niepokój. Oderwane często od konkretnych firm i osób, a także anonimowe, informacje internetowe nie mogą zastąpić „żywych” kontaktów i publikacji prasowych.

3.5.11. Uczestnictwo w działaniach sieciowych – Rys. 9.

Fakt uczestnictwa w sieciach krajowych potwierdziło 50,0 % podmiotów, z tego 3 podmioty uczestniczą zarówno w krajowych, jak i zagranicznych sieciach instytucji. Jeden podmiot uczestniczy wyłącznie w sieciach zagranicznych. Udział w sieciach zagranicznych na poziomie 12,5 % należy przy tym uznać za wysoce niezadowolający.

3.5.12. Współpraca zagraniczna

Istnienie funkcjonującej, a nawet sformalizowanej, współpracy zagranicznej potwierdziło 40,6 % podmiotów. Biorąc pod uwagę fakt dokonanej już integracji europejskiej wskaźnik ten można uznać za bardzo niski. Lepiej natomiast kształtują się odpowiedzi na pytanie o zamiar nawiązania takiej współpracy, na które twierdząco odpowiedziało 68,8 % podmiotów.

3.5.13. Współpraca z ośrodkami badawczo-rozwojowymi (sfera B+R)

Nawiązanie współpracy z ośrodkami badawczo-rozwojowymi należy uznać za jeden z najistotniejszych wskaźników, świadczących o innowacyjności instytucji otoczenia biznesu. Biorąc pod uwagę ten fakt, można uznać, że poziom innowacyjny instytucji otoczenia biznesu nie jest zadowalający, gdyż tylko 50,0 % podmiotów wskazuje na nawiązaną współpracę ze sferą B+R w kraju, a tylko 15,6 % na współpracę z europejskimi instytucjami B+R.

W tym świetle stosunkowo wysoki wskaźnik 68,8 % podmiotów zamierzających pośredniczyć w przepływie informacji o innowacjach i rozwiązaniach technologicznych pomiędzy organizacjami badawczo-rozwojowymi w Polsce i w Unii Europejskiej można uznać za mało realistyczny i bardziej życzeniowy, gdyż pośrednictwo takie wymaga istnienia dobrze rozwiniętej współpracy zarówno z ośrodkami B+R krajowymi, jak i zagranicznymi. A o dobrze rozwiniętej współpracy, szczególnie w tym drugim obszarze, nie można mówić.

3.5.14. Współpraca z organami samorządowymi

Prowadzenie konsultacji z organami samorządowymi deklaruje 87,5 % podmiotów otoczenia biznesu, przy czym 37,5 % stwierdza, że są to kontakty stałe, 31,3 % określa kontakty jako okresowe, zaś 18,8 % jako kontakty okazjonalne.

Nastawienie władz lokalnych do inicjatyw wspierania innowacyjności i rozwoju technologii oceniono w większości przypadków (65,6 %) jako pozytywne, w 31,3 % jako obojętne a w jednym przypadku jako negatywne.

W ten sam sposób zostało ocenione nastawienie władz regionalnych do inicjatyw wspierania innowacyjności i rozwoju technologii. Zauważyć tu można pełną korelację we wskazaniach, nie tylko liczbową, ale również w zakresie autorów udzielających odpowiedzi.

3.5.15. Podejmowanie nowych inicjatyw

Na pytanie dotyczące podejmowania nowych inicjatyw w okresie minionych 12 miesięcy pozytywnie odpowiedziało 71,9 % podmiotów, zaś 96,9 % podmiotów zamierza podjąć się nowych rodzajów zadań w ciągu najbliższych 12 miesięcy.

Oba te wskaźniki są bardzo wysokie i świadczą o szybkim wzroście innowacyjności podmiotów otoczenia biznesu. Ten potencjał innowacyjny jest dużą szansą dla rozwoju instytucji otoczenia, który można będzie dalej stymulować poprzez odpowiednio sformułowaną regionalną politykę proinnowacyjną.

3.5.16. Innowacyjność i transfer technologii jako zadanie strategiczne

Stwierdzeniu, czy innowacyjność i transfer technologii są w badanych podmiotach traktowane jako zadania strategiczne poświęcone były trzy pytania w wywiadach, które sformułowano następująco:

1. Czy strategia podmiotu zakłada rozwój współpracy z instytucjami badawczymi i naukowymi – 75,0 % pozytywnych odpowiedzi,
2. Czy strategia zawiera kierunki związane ze wspieraniem innowacyjności i transferu technologii w firmach – 65,6 % pozytywnych odpowiedzi.
3. Czy strategia jest spisana w formie dokumentu lub opracowania – 31,3 % odpowiedzi pozytywnych.

Oznacza to, że w większości przypadków strategia podmiotów zawiera elementy innowacyjne. Brak jednakże sformalizowanych działań (strategia spisana w formie dokumentu) będzie poważną przeszkodą w uzyskaniu przez podmioty nie tylko akredytacji w działalności innowacyjnej, lecz i ogólnie we włączeniu ich do grupy KSU, w której wymóg dokumentowania strategii i działań przyjęty jest jako zasada.

3.5.17. Współpraca z innymi instytucjami wspierającymi rozwój firm – Rys. 10.

Współpracę z instytucjami wspierającymi rozwój firm potwierdziła większość badanych podmiotów. Według malejącej liczby wskazań współpraca została nawiązana:

- z inkubatorami przedsiębiorczości w 87,5 % podmiotów,
- z ośrodkami wspierania przedsiębiorczości w 78,1 % podmiotów,
- z instytucjami finansowymi w 62,5 % podmiotów,
- z ośrodkami badawczymi w 56,3 % podmiotów,
- z ośrodkami naukowymi w 46,9 % podmiotów,
- z centrami transferu technologii w 40,6 % podmiotów,
- z parkami technologicznymi w 21,9 % podmiotów.

Liczby te wskazują na dobrą aktywność badanych podmiotów w nawiązywaniu i prowadzeniu współpracy z innymi instytucjami wspierającymi rozwój firm i należącymi do otoczenia biznesu. Niewątpliwie dużą rolę w ukształtowaniu tej współpracy odgrywa Krajowy System Usług, w ramach którego podmioty, będące członkami tego systemu, prowadzą wzajemną współpracę i dzielą się informacjami oraz doświadczeniami.

3.5.18. Nowe usługi świadczone dla firm innowacyjnych

Zamiar uruchomienia nowego rodzaju usług świadczonych dla firm innowacyjnych w okresie najbliższego roku do dwóch lat potwierdziło 87,5 % badanych podmiotów.

Pozostałe podmioty nie zamierzają wprowadzać nowych rodzajów usług innowacyjnych. Wartość odpowiedzi pozytywnych wskazuje na dobry klimat wokół innowacyjności wśród instytucji otoczenia biznesu i ich otwartość na nowe działania w ramach RIS.

3.5.19. Usługi związane z innowacyjnym rozwojem firm – Rys. 11.

Zdecydowana większość badanych podmiotów prowadzi, co najmniej jeden rodzaj usług związanych z innowacyjnym rozwojem firm. Według kolejności malejącej potwierdzono wykonanie następujących usług:

- kojarzenie partnerów biznesowych – 84,4 % podmiotów,
- współpraca z krajowymi jednostkami badawczo-rozwojowymi – 59,4 % podmiotów,
- organizacja promocji i szkoleń z zakresu transferu technologii – 50,0 % podmiotów,
- rozwój firm w kierunku zaawansowanych technologii i innowacyjności – 25 % podmiotów,
- współpraca z zagranicznymi jednostkami badawczo-rozwojowymi – 21,9 % podmiotów,
- finansowanie procesu transferu technologii – 12,5 % podmiotów,
- transfer technologii – 9,4 % podmiotów.

Ponownie uwidocznia się tu znaczenie działań skutecznych, ale najprostszych, jakimi są kojarzenie partnerów biznesowych i współpraca z krajową sferą jednostek B+R. Wskazywane zdecydowanie niżej rozwój zaawansowanych technologii oraz współpraca z zagranicznymi jednostkami B+R zdaje się świadczyć o braku świadomości znaczenia tych czynników dla dalszego rozwoju – po okresie restrukturyzacji przemysłu – prywatnych technologicznych małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te w okresie najbliższych kilku lat będą stanowić jądro przemysłu Regionu Łódzkiego.

4. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeprowadzone badania, których głównym celem była ocena poziomu innowacyjnego istniejących w Regionie Łódzkim instytucji otoczenia biznesu, pozwalają na sformułowanie następujących stwierdzeń i wniosków:

1. Instytucje, należące do grupy otoczenia biznesu w Regionie Łódzkim, reprezentują szeroki wachlarz jednostek non-profit oraz firm, zajmujących się wspieraniem rozwoju przedsiębiorczości oraz małych i średnich przedsiębiorstw. O ile ich liczbę można uznać za zadowalającą, o tyle ich geograficzne rozmieszczenie musi budzić duży niepokój. Skupienie tych instytucji w mieście Łodzi oraz najbliższych okolicach Łodzi, przy wyraźnie mniejszej liczbie lub ich braku w obszarach przygranicznych Regionu Łódzkiego, szczególnie w takich powiatach jak Łowicz, Pajęczno, Opoczno i Wieruszów, wskazuje na konieczność szczególnego zwrócenia uwagi na te powiaty i gminy, które historycznie nie należą do najlepszych obszarów rolniczych i w których produkcyjne MSP mogą i powinny dobrze funkcjonować. W tych miejscowościach instytucje otoczenia biznesu powinny być tworzone, nawet decyzjami administracyjnymi, nie czekając na oddolną aktywność mieszkańców. Należy w tym celu wykorzystać zarówno potencjał istniejących w regionie sprawdzonych i dobrze funkcjonujących jednostek, jak i lokalne instytucje, skuteczne w działaniach w innych nawet, niż otoczenie biznesu, obszarach.
2. Dostępne w coraz większym spektrum tematycznym i działaniowym, i w coraz większej ilości, fundusze strukturalne winny być preferencyjnie wykorzystywane dla tworzenia i podnoszenia poziomu organizacyjnego i jakościowego instytucji otoczenia biznesu.
3. Instytucje otoczenia biznesu mogą być bardzo skutecznym instrumentem oddziaływania na podniesienie innowacyjności gospodarki w Regionie Łódzkim, jak i na innowacyjność szkolnictwa, a także administracji lokalnej. Aby skutecznie wykorzystać ten potencjał należy wspierać działalność tych instytucji, zarówno centralnie, jak i na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Absolutnie należy wyeliminować wszelkie działania persekucyjne oraz powodujące lekceważenie, a nawet negowanie sensu funkcjonowania tych

jednostek. Działania takie w ostatnim okresie w Polsce niestety miały miejsce (przesłuchiwanie uczestników konsultacji w PKD) i chociaż przyczyniły się do wykrycia niektórych uchybień i nieprawidłowości, ich negatywny wydźwięk zdecydowanie przewyższył wątpliwe efekty pozytywne.

4. Należy pamiętać, że innowacja jest zmianą i największym zagrożeniem dla innowacji – wg P. Druckera – jest to, co istnieje. Bez pozytywnego klimatu wobec wszystkich działań innowacyjnych mała jest szansa na przekonanie mieszkańców Regionu Łódzkiego, a szczególnie lokalnych liderów gospodarczych i politycznych, do działań proinnowacyjnych. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego oraz sektorowe programy Rozwój Zasobów Ludzkich oraz Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw zawierają działania, które mogą i powinny być wykorzystywane do promocji działań innowacyjnych na każdym szczeblu w Regionie Łódzkim.